

Процес фінансування сільського господарства України за рахунок коштів Державного бюджету протягом багатьох років характеризується неефективним та недосконалим розподілом.

Отже, ми бачимо, що обсяг видатків на фінансування розвитку галузі має тенденцію до зниження, а ефективність реалізації бюджетних програм, зокрема в діяльності більшості агроформувань залишається низькою.

Тому на разі важливим є значення не лише обсягів державної підтримки, а механізмів її надання.

Такий механізм бюджетного фінансування аграрної сфери регулюється Законом України «Про державний бюджет» на певний рік і раніше згадуваним Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України», а порядок витрачання бюджетних коштів щорічно визначається окремими постановами Кабінету Міністрів України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ботвіна Н. Сучасні принципи формування бюджетної політики в аграрній сфері економіки / Н.О. Ботвіна // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Фінанси і кредит. – 2010. – № 2 (29). – С. 22–26.
2. Ботвіна Н. Сучасний контур бюджетного фінансування аграрної сфери економіки / Н.О. Ботвіна // Науково-виробничий журнал Регіональної бізнес-економіки та управління. – 2012. – Вип. № 3 (35). – Вінниця. – С. 92–102.
3. Ботвіна Н. Сучасний контур бюджетного фінансування агросфери України / Н.О. Ботвіна // Формування інформаційного потенціалу бухгалтерського обліку, контроль, аналіз та аудит в умовах глобальних економічних змін : матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, (Кам'янець-Подільський, 18–19 квітня 2013). – С. 347–350.
4. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років : Закон України від 18 січня 2001 року N 2238-III. – Ст. 10.
5. Запатріна І., Лебеда Т. Бюджетна політика стимулювання економічного зростання та механізми її реалізації / І.В. Запатріна, Т.Б. Лебеда // Фінанси України. – 2006. – № 4.

Л. І. Гладченко,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин,

Міжнародний гуманітарний університет

Л. Іовчева,

магістрант факультету економіки та менеджменту,

Міжнародний гуманітарний університет

СТРУКТУРА ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ – ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

З макроекономічного погляду головним призначенням міжнародної економічної діяльності є її вплив на динаміку реального зростання валового внутрішнього продукту і національного доходу, тобто на показники ефективності функціонування економіки країни. Означений вплив виявляється через комплексну та динамічну оцінку усіх складових міжнародної економічної діяльності.

сті, які в термінах офіційної статистики виступають як складові та фактори формування платіжного балансу країни.

Платіжний баланс – це результуюча сума усіх міжнародних грошових угод та платежів, які здійснюються між резидентами певної країни, у тому числі між усіма верствами населення, комерційними структурами та державними установами, з відповідними агентами за кордоном, тобто із резидентами інших країн.

У спрощеному та схематичному вигляді структуру платіжного балансу можна подати як у таблиці 1 [2, с. 43]. Платіжний баланс можна поділити, так би мовити, вертикально, виділивши дві його половини – дебет і кредит. У першому випадку маємо приплив благ (товарів та послуг) до певної країни за зворотного руху платіжних засобів. У другому – відплив благ, за що резиденти країни отримують відповідні платежі. Своєрідний же горизонтальний поділ платіжного балансу відображає його склад за типами операцій, які він охоплює.

Таблиця 1

Структурно-логічна схема платіжного балансу

Кредит	Дебет
1.Рахунок поточних операцій	
Експорт товарів	Імпорт товарів
Сальдо балансу зовнішньої торгівлі	
Експорт послуг	Імпорт послуг
Доходи від інвестицій за кордоном	Перекази прибутків від іноземних інвестицій за кордоном
Поточні трансферти за кордон	Поточні трансферти з-за кордону
Сальдо балансу поточних операцій	
2. Рахунок капіталу (операцій з капіталом та фінансовими інструментами)	
Інвестиції з-за кордону	Інвестиції за кордон
Отримані довгострокові й короткострокові кредити	Надані довгострокові й короткострокові кредити
Позики у іноземних урядів	Збільшення офіційних резервів
Результат (загальний кредит), включаючи пропуски та помилки, статистичне розходження	Результат (загальний дебет), включаючи пропуски та помилки, статистичне розходження

В першому розділі «Рахунок поточних операцій» відображається товарний експорт та імпорт, витрат на купівлю послуг (як факторних, так і не факторних). Другий розділ «Рахунок руху капіталів» відображає рух кредитних ресурсів та фінансових активів за кордон та із-за кордону.

Таким чином, платіжний баланс є фінансовим результатом записів усіх міжнародних економічних операцій для певної країни. Інакше кажучи, йдеться про всі угоди та трансакції між резидентами та нерезидентами протягом певного періоду. При цьому, баланс поточних операцій і баланс руху капіталів мають бути врівноважені: необхідно, щоб грошові платежі за кордон відповідали величині грошових надходжень в країну.

Однак реалії механізму функціонування економіки кожної конкретної країни значно складніше ніж виконання методичних підходів (правил) формуван-

ня платіжного балансу: непоодинокі випадки, коли не вдається виконання головного принципу і розділи балансу не врівноваженні.

Тоді, якщо країна експортує товарів і послуг за кордон у більших обсягах вартості, ніж імпортує, це говорить про позитивне сальдо, або профіцит платіжного балансу. Якщо ж навпаки, країна імпортує за більшими обсягами вартості, ніж експортує, виникає від'ємне сальдо, або дефіцит платіжного балансу, який часто країна вимушена покривати кредитами з-за кордону або продажем своїх фінансових активів, наприклад, золотовалютних запасів. На перший погляд, профіцит платіжного балансу краще за дефіцит і може розглядатися як показник ефективності міжнародної економічної діяльності. Між тим аналіз стану платіжного балансу України за останні роки не дає змогу остаточного ствердження. Так, у 2013 році профіцит зведеного платіжного балансу України становив 2,0 млрд. дол. США. Напередодні же у 2010–2012 роках щорічно формувався дефіцит в розмірах відповідно 1,9, 2,7 і 4,2 млрд. дол. США. На рисунку 1 показана динаміка за три роки (2010–2013 рр.) не тільки платіжного балансу України, а й його складових:

а) сальдо рахунку поточних операцій; б) сальдо рахунку операцій з капіталом та фінансовими операціями [3, с. 1].

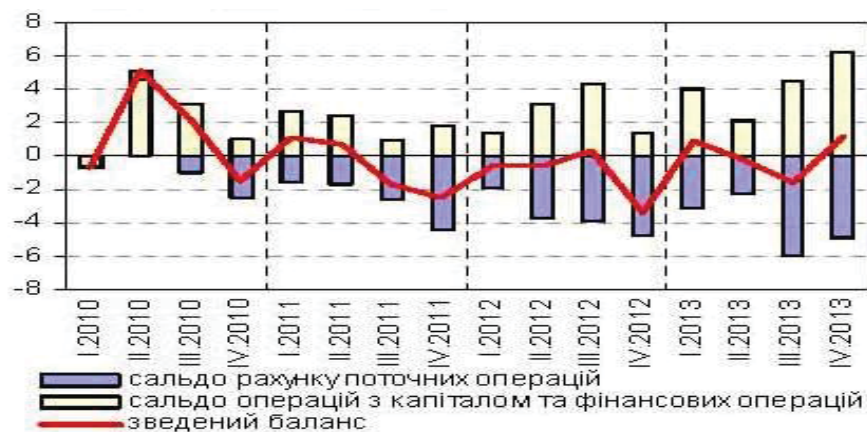

Рис. 1. Поточний і фінансовий рахунки платіжного балансу, млрд. дол. США

Отже, при профіциті платіжного балансу від'ємне сальдо поточного рахунку розширилось у 2013 році до 16,4 млрд. дол. США з 14,3 млрд. дол. США в 2012 році. Це сталося через скорочення попиту на товари українського експорту, а також через збільшення виплат за доходами від інвестицій. Формування від'ємного сальдо рахунку поточних операцій за статтями на протязі 2010–2013 років подано на рисунках 1 і 2 [3, с. 1].

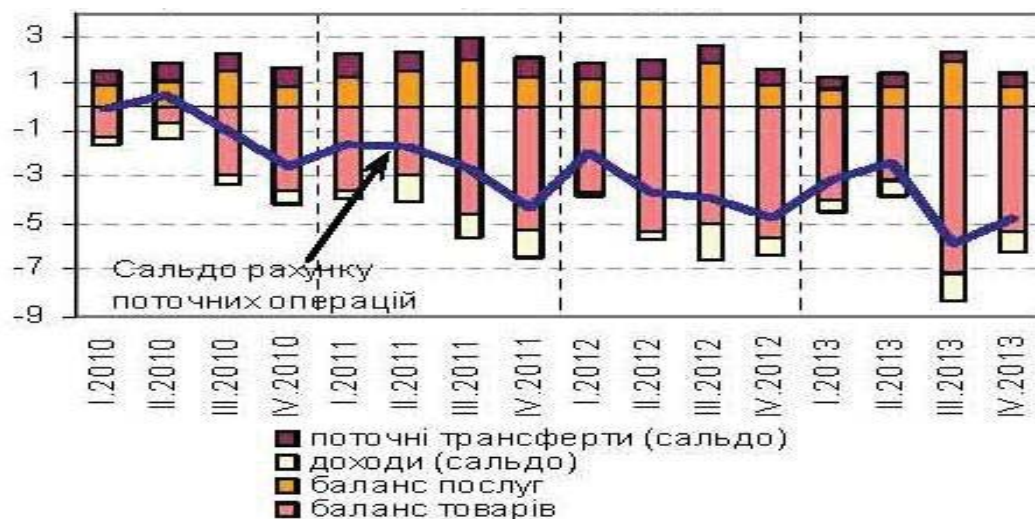

Рис. 2. Рахунок поточних операцій, млрд. дол. США

Дефіцит поточного рахунку в 2013 році зріс 9,0% від ВВП при 8,1% в 2012 році. Не допоможе збалансувати рівновагу балансу навіть профіцит торгівлі послугами у розмірі 4,1 млрд. дол. США, до речі який знизився з 5,2 млрд. дол. США у 2012 році:

*Таблиця 2
Структура обсягів поставок продукції,
що привезли до зниження експорту*

Товарні групи	млн. дол. США	Питома вага у експорті	Відносне відхил. 2013\2012
Експорт	6,4984	100,0%	-7,5%
Металургійна продукція	17571	27,0	-7,0
Продукція АПК	17021	26,2	-4,8
Машинобудівна продукція	10612	16,2	-20,1
Мінеральна продукція	6783	10,4	-2,3
Продукція хімічної промисловості	5826	9,0	-3,9

За широкими економічними категоріями експорт засобів виробництва знизився (на 38%) в основному за рахунок скорочення попиту на продукцію вітчизняного машинобудування. Також зменшився і експорт споживчих товарів (на 3,2%). Обсяги експорту товарів проміжного споживання залишилися незмінними і продовжують домінувати в українському експорті: – 79,2% від загального експорту за 2013 рік.

Імпорт товарів у 2013 році також зменшився: до 84,6 млрд. дол. США (на 5,7%). Скорочення відбулося через енергетичну складову (на 19%), тоді як неенергетичний імпорт залишився майже без змін. За широкими економічними категоріями найбільше скоротився імпорт засобів виробництва (на 18,2%), його

частка знизилася з 15,2 до 13,7%. Імпорт товарів проміжного споживання зменшився на 10,1%, а його частка майже не змінилася (60,2%).

Таким чином, профіцит платіжного балансу України в 2013 році стався завдяки позитивному сальдо рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій у розмірі 18,4 млрд. дол. США і який до того ж збільшився на 8,3 млрд. дол. США у порівнянні з 2012 роком: рисунок 3 [3, с. 3].

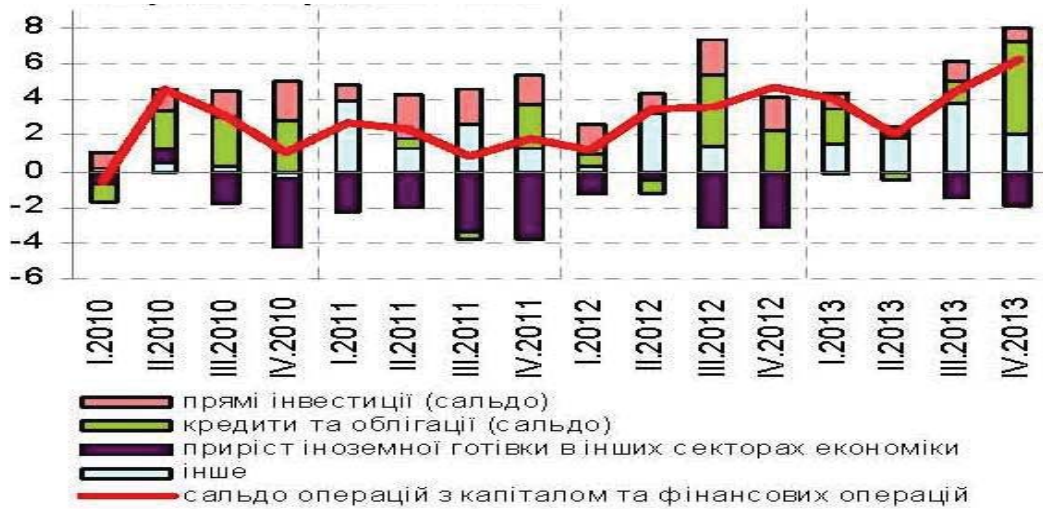

Рис. 3. Рахунок операцій з капіталом та фінансових операцій, млрд. дол. США

Аналіз структури означеного профіциту, тобто його складових показав, що в економіці України накопичуються лише проблеми, а не йдуть позитивні процеси щодо розвитку країни. Так, приплив прямих інвестицій в Україну скоротився майже й становив 3,8 млрд. дол. США. З них 83% спрямовано до реального сектору економіки.

Сальдо за операціями з кредитами та облігаціями у 2013 році було найбільшим у період після кризи -7,3 млрд.дол. США проти 6,0 млрд. дол. США у 2012 році.

Чисті залучення за кредитами та облігаціями реального сектору в 2013 році скоротився до 1,9 млрд. дол. США з 6,6 млрд. дол. США у 2012 році. Сальдо за кредитами та облігаціями банківського сектору порівняно з попередніми роками було додатнім: 0,7 млрд. дол. США, а сформувалося за рахунок розміщення єврооблігацій.

Профіцит рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій, який склався у 2013 році треба характеризувати як проблемне явище в економіці України, яке буде мати наслідки у наступних роках, коли прийдеться розраховуватися за євробонди, які придбала Російська Федерація.

Ще одна серйозна причина профіцитного платіжного балансу– накопичення заборгованості по газу (2,7 млрд. дол. США), який імпортується з Росії. Зростаюча заборгованість НАК «Нафтогаз України» включалася в статистику НБУ як кредити за статтею «Інший капітал». За підсумками року за цією статтею фіксується приплив коштів на рівні 5,8 млрд. дол. США. Неможливість України розплатитися за газ і несподіване отримання російського кредиту в останні

дні 2013 року приховало той факт, що реальний дефіцит платіжного балансу був не набагато менше ніж у 2012 році – 4,17 млрд. дол. США.

Таким чином, тільки удосконалення міжнародної економічної діяльності за окремими її напрямками (позиціями) забезпечує передумови щодо оптимізації структури платіжного балансу країни. В свою чергу раціональна структура платіжного балансу країни (без державних боргів і профіцитів) стає важливим фактором ефективності функціонування національної економіки. Тільки зважена зовнішньоекономічна політика Уряду з орієнтацією на ефективність діяльності первинних суб'єктів господарювання дає змогу забезпечити прогресивну динаміку експорту країни і до того ж не за рахунок товарів проміжного споживання (сировини), а завдяки виробництву сучасних засобів виробництва (продукція машинобудівельної галузі).

ЛІТЕРАТУРА

1. Дефіцит і профіцит платіжного балансу. Концепція резидентності [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua
2. Новицький В. Міжнародна економічна діяльність України : підручник / Новицький В. Є. – К. : КНЕУ, 2003. – 948 с.
3. Про стан платіжного балансу в 2013 році [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua

*Л. В. Гнилицька,
доктор економічних наук,
професор кафедри обліку підприємницької діяльності,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Володимира Гетьмана»*

СУЧАСНІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ І ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Заключним етапом здійснення процесів із забезпечення стійкого та безпечно-го функціонування підприємства є оцінювання досягнутого рівня його економічної безпеки. На сучасному етапі розвитку суспільних відносин економічна безпека розглядається в двох взаємопов'язаних розрізах: статичному, що характеризується досягнутим рівнем стану захищеності економічних інтересів підприємства від впливу загроз та динамічному, що визначається як результат здійснення процесів із забезпечення досягнутого стану захищеності. Тому, перед науковцями постає нагальне завдання розробки сучасних моделей діагностики, які б дозволяли враховувати дуалістичну природу економічної безпеки та забезпечували найточніше оцінювання стану захищеності підприємства від впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища.

Дослідженню окремих теоретичних і практичних аспектів формування підходів до оцінювання стану економічної безпеки суб'єктів господарювання присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: В. Пономарьов та Г. Козаченко [1], Д. Ковальов та І. Плетнікова [2], Є. Олейніков [3], М. Бендіков